

Končal je govornik s splošno zadovoljnostjo, in na vprašanje g. dr. Poklukarja, ali mu je mogoče zdaj ali kasneje povedati, po kateri železnici je vožnja od Ljubljane do Dunaja za živino, posebno za govedino živinorejcem bolj ugodna, ali po južni ali po Rudolfovi železnici, obljubil je govornik to razjasniti kasneje, ker mora za to pregledati in primerjati tarife in pogoje za vožnjo obeh železnic. (Dalje prih.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

VIII. Gradaščica.

Ta izvira v gorskem kotlu nad Polhovim Gradcem in teče od tukaj vzhodno proti Ljubljani; med potom sprejme mnogo stranskih potokov.

Gozdi so v obvirji Gradaščice uže v taki meri pokončani, da valí skorej vsak stranski potok, dà, skorej vsaka še tako mala struga mnogo proda v dolino.

Ako se to vedno rastoče pokončevanje kmalu ne vstavi s pogozdevanjem in zavarovanjem dna struge posameznih stranskih pritokov, bode v kratkem vsaka sedaj še obdelana dolina ob glavnih strugah Gradaščice (Male in Velike Božne in Male Vode) s tem prodom pokrita in pokončana.

Ker pa ima Gradaščica tam precéj močan pad in je dolina zeló ozka, tedaj je naravno, da nasipnine tam ne obležé, temuč da gredó počasi dalje in se poležejo po širji dolini, razprostrti pod Polhovim Gradcem, kjer voda ne teče več tako hitro; zato popustošijo tudi to dolino. Izgled tacega opustošenja kaže se nam uže danes pri vasi Dvor.

Jaz sem kot projektant moral po §. 7. točka 9 splošnih in po §. 7. in 10. posameznih ponudbenih pogojev premeriti ta potok v smislu, kakor bi se zamogel izpeljati v 18. vprašanji mnenja veščakov 10. maja l. 1880. izrečeni princip za reguliranje tega potoka. Po tem principu naj se pred vsem gleda na to, da se ustavi množine proda z zaporom dolin in da se naredé priprave, ki bodo prodovje lovie.

V ta namen nisem potoka premeril samo do Josip Dolinarjevega mlina „Pri peklu“ nad mejo močvirja, temuč zraven tega so se tudi vsi stranski pritoki Gradaščice nad Polhovim Gradcem kakor tudi potoki na levi strani obhodili in preiskali, zmerile njih višine (z aneroidom) in narisali njihovi počezni profili.

Rezultat tega merjenja se nahaja v zapisnikih št. 45 in 46.

Dela, ki bodo potrebna pri reguliranju tega potoka, razdeliti se dajo splošno v tri oddelke:

1) Tista dela, ki se morajo izvršiti pri izviru pritokov in ki bodo imela značaj gorskih stavb;

2) tista dela, ki se morajo narediti v odprti dolini, tedaj od Polhovega Gradca dalje doli do meje močvirskega okraja;

3. tista dela, ki so potrebna deloma z ozirom na nameravano znižanje struge Ljubljanice, deloma z ozirom na korist zemljišč, ležečih na močvirji.

Kar se tiče prvega razreda del, namreč onih v gorovji, razločujemo jih zopet po njihovi obliki in njihovem učinku na dve vrsti, namreč:

a) na ona dela, ki se morajo izvršiti pri mnogoterih rokavih stranskih pritokov in ki morajo segati do njihovih najviših korenin; namen teh del je,

male vodne razpore zadelati, kjer se morebiti posedajo, in njihovo pogozdovanje mogoče storiti, in

b) na ona dela, ki bi imela namen, na primernih krajih ustaviti sedaj uže premikajoče se prodovje.

Prva dela niso brez dvoma nič drugzega kot pogozdovanje. V velikem številu bi jih morali lastniki gozdov uže zaradi lastne koristi sami izpeljati; vendar morata tū z ozirom na zeló v nevarnost pripravljeno kulturno stanje cele, samo na sebi jako rodovitne doline Gradaščice pomagati deželni fond in državna blagajnica, ker bi drugače lastniki gozdov pač ne zmogli stroškov za omenjena dela.

Druga vrsta del, namreč ustavljanje prodovja v zgornjem delu potokov, zamore se izvršiti le na nekaterih za to posebno pripravnih krajih; zaradi težavne izvršitve bodo tudi ta dela zeló draga.

Da se situacija lože pregleda, dal sem v priloženo karto generalnega štaba narisati obvirje Gradaščice.

Preiskava posameznih pritokov pa je pokazala, da je le malo tacih krajev, kjer bi se zamogle doline zaježiti v smislu §. 18. mnenja veščakov, kajti doline so večidel zeló ozke in malo izbočene; dolgosti in tedaj cene stavb bi ne stale v nobenem razmerju z doseženim dobičkom. (Dalje prih.)

Obrtnijske zadeve.

Govor českega poslanca Adameka

pri splošnem razgovoru o novi obrtnijski postavi v državnem zboru 6. decembra.

„Na uravnavo sedanjih razmer našega obrtnijstva je razvoj čisto bogatinskega gospodarstva naše finančne in trgovinske politike, posebno pa l. 1859. brez kacega prehoda pričeta neomejena obrtnijska svoboda imela odločiven vpliv. Naše finančno gospodarstvo, obsojeno po svojih vspehih, je znalo zmiraj manj premožnega prijeti z največo ostrostjo, z velikim bogatinstvom pa ravnati vedno po največi milosti in temu olajšati uničevalni boj proti revežu. (Pohvala.) Naše trgovinske pogodbe, posebno okoli 60. leta sklenjene, so naše trge prodale unanjim deželam, naše prevaževalne cene in naša colninska politika se je sukala po zmiraj tistih potih, slednjič je obrtnijski red od l. 1859. izdatno pripomogel k propadu obrtnijskemu. Obrtna svoboda brez mej postane ravno nasprotna namenu, ako tekmovalni boj ni z enakim orožjem. Po tresku l. 1873. so pač znali za podporo vélike obrtnije potrebni zaúp odpreti iz državnega denarja, a za povzdigo denarnega zaupa malemu obrtnijstvu so menda vpeljali le splošno oduško svobodo in odpravili zapor zarad dolgov. (Pohvala.) V zadnjih 20 letih se je dunajsko prebivalstvo pomnožilo za 100 odstotkov, število samosvojih obrtnikov pa skrčilo za 7 do 10 odstotkov. (Čudenje.) Enake razmere so po vsem takrajnem cesarstvu, propad se kaže v čedalje večem številu posilnih dražeb, v čedalje večem številu samomorov, izvirajočih iz razrušenega premoženja.

Jedro rešitve našega malega obrtnijstva je v tem, da se kultura demokratizira, to je, v ljudske roke dá. Kakor država duševnemu proletarijatu nasproti stopa z ljudsko šolo, bi morala odpraviti tudi obrtni proletarijat; kakor se za razne stroke pri nas tirjajo bolj ali manj ostre preskušnje, pri veliko službah dobri dokazi sposobnosti, tako tudi delavec ne sme biti popolnoma brez vajetov. Kdor se svojega rokodelstva ni dobro naučil, mora nepopolne izdelke tje metati, svoje

premoženje, svoj kredit spodkopavati, delavec pride na kant in potegne za sabo vsacega poštenega delavca.

Za povzdigo obrtniškega stanú se ne smemo vstrahiti nobene žrtve. V ta namen je neobhodno potrebna osnova posilnih za drug; le po teh se imajo obrtniki združevati in v boji za življenje krepiti. Nad, ki se stavijo v novi obrtniški red, si ne smemo misliti tako daleč segajočih, toda tudi v nasprotno ne smemo pasti in nameravani prenapredbi odrekati vsako važnost; prenapredba se mora dopolniti sistematično po dolgi vrsti ukrepov socijalnega in gospodarskega obsega.

Poraba vmesnih barantačev ali mešetarjev mora se odpraviti, toraj osnovati se izdelovalne (produktivne) zadruge za medsebojno pripravljane surovine, strojev itd. Po skrbi za mednarodni promet morajo se iskati kraji za prodajo, prometni pripomočki se lajši napraviti. Naglo in cenó pravosodje je za naše gospodarske razmere velike važnosti. Delati je na to, da se malo obrtnijstvo odreši od tlačijoče ga moči bogatinstva, ravno tako se ne sme na strani pustiti rešenje delavskega vprašanja, ki je v tako ozki zvezi s postavadajstvom o uboštvu in domovinski pravici.

Nasvèt levice o prenapredbi nam kaže, koliko zamujenega nam je popraviti, kaže nam najbolje, kako malo se je v zadnjih desetletjih storilo za delavni del našega prebivalstva. Prenapredba, to je, poprava našega obrtniškega reda je prvi korak za zadržanje še daljšega propada malega obrtnijstva, mora se storiti brez zamude in z vso resnobo. Lepih besedi je naš obrtni stan dosti slišal, meni se zdi, da je uže čas, da te besede postanejo dejanje.“ (Velika pohvala.)

Zgodovinske stvari.

Tisočletnica smrti papeža Janeza VIII. 15. decembra 1882.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje in konec.)

Branil in visoko čislal je pa tudi premili naš jezik. To svedoči uže prej imenovani zbor, v katerem so tožili nemški biskupi Metodija, da oznanuje nebeške resnice in speva sv. mašo vedno v jeziku barbarškem, le v to svrhu, da prikriva Nemcem svoje vérske zmote. Da ne prikriva nikakoršnih zmot, o tem uveril se je Ivan VIII. uže davno, osobito sedaj v zboru tekočem. Da je pa gledè jezika slovenskega družih in nasprotnih misli, pokazal je s tem, da ga je imenoval jezikom cerkvenim, to je, da je dovolil spevati v njem sveto mašo in oznanovati sveto blagovestje. Pisal je namreč l. 880. knezu Svatopluku i skoro gotovo tudi javno govoril v prej imenovanem zboru sledeče: „Slovanske pismenke, katere je iznašel pokojni modrijan Konstantin, hvalimo jih in dovoljujemo, da se v njih glasé slavospevi in poslavljenja Gospoda, ter zapovedujemo, da se oznanujejo v njem nauki in dela Krista Gospoda našega, kajti ne samó v treh jezikih (namreč hebrejskem, latinskem in grškem) temveč v vseh jezikih Gospoda hvaliti nas sv. pismo spodbuja, ki veli: „Hvalite Gospoda vsi rodovi, hvalite ga vsi narodi!“ In apostoli, sè sv. Duhom napolnjeni, oznanovali so v vseh jezikih velika dela božja. „Tudi zdravi veri in cerkvenemu nauku ne nasprotuje bodi-si, da

se v slovenskem jeziku sv. maša speva, bodi si sv. evangelij čita ali berila novega in starega zakona v dobri prestavi in razlagi, ter opravljajo tudi vse druge cerkvene molitve“.

Ta vest je razveselila gotovo vesoljni tedanji slovanski svet, osobito Metodija in kneza Svatopluka, ter razveseljuje še danes sleherno domoljubno, slovansko srcè. In kaj bi ne! vsaj tolikega odlikovanja, tolike časti ni doslè dosegel še nobeden evropskih jezikov; niti Grman ni Anglež, niti Lah ni Francoz se ne more s tem ponašati, a ponašati se moremo mi, mali, a krepki slovenski rod in z nami mogočno slovansko deblo.

Kaj je pa preslavnega Janeza VIII. nagnilo k temu, da je tako visoko počastil mili naš jezik in ž njim naše pradede in nas? Gotovo na jedni strani krasota jezika, kojo mu je sv. blagovestnik Metodij dokazal, a tudi sam jo je spoznal po sv. pismu slovanskim in liturgičnih knjigah slovanskih; na drugi strani pa ljubezen njegova do naroda slovanskega in sv. katoliške cerkve. Želel je prvemu in drugi najboljšega prospeha; zato hotel je oboje združiti in zjediniti. Ali kaka vez naj bi oboje zjedini? Kmalu spozna, da jedino le slovanska liturgija, to je, ako vpelje svetinjo naroda — jezik v službo božjo. To tudi stori in reši s tem premnogo Slovanov južnih in severnih nesrečnega razkola; a rešil je pa vse, da se ni posluževal Carigrad zvičaj in družih nepoštenih sredstev. Ali dasi ni dosegel svojega preblazega namena kot je želel, vendar so njegove zasluge velike in ne manjša njegova slava v Slovanih; ona pa bode še večja in največa tedaj, ko bodo naši bratje (raztrešeni po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne itd.) spoznali svoje zmote in se povrnili v naročje sv. katoliške cerkve. Bog daj, da bi se to kmalu vresničilo! Da se pa bode, porok nam so premnogi starejši in novejši dogodki v zgodovini slovanski, osobito pa drugi Janez VIII., sedanji namestnik Kristov Leo XIII., ki za trdno misli, da je Slovanom očividno v bodočnosti pridržana posebna važnost tudi v pogledu strogo vérskem, ne samo med evropskimi, marveč tudi med azijatskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večo slavo svoje cerkve.

Dostavek.

Zeló radi bi pri tej priliki o slavnem Janezu VIII. in Slovenih kaj novega čitateljem „Novic“ doslè znane povedali; ali pri najboljši volji nam ni mogoče, ker nam je nepristopen glavni izvor — arhiv rimskih papežev. Menili smo, da nam vedó o njem i v Slovenih več povedati latinski biografi papežev, a varali smo se; Cave in Pagij pišeta sicer, da se je porodil v Rimu in da mu je bil oče častnik, ter kaj je on bil Frankom, Nemcem, Lahom, a o Slovenih molčita. Anastazij pa imenuje ga jedva. Zato prisiljeni smo bili, ako smo se hoteli vsaj nekoliko spominjati Slovanom prijaznega papeža, še jedenkrat kratko ponoviti to, kar je svetu o njem i Slovanih uže znano. Večna mu hvala in spomin!

Spomini

ia veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Lateranski palači in trgu počez stoji z ogla v ogel velika zgradba. To je samostan čč. gg. oo. Passionistov,